

Cysylltiadau yn gwneud cymunedau

Rôl Cronfa Gymunedol y Loteri
Genedlaethol mewn grantiau seilwaith lleol

Crynodeb gweithredol

- Mae'r adroddiad hwn yn archwilio'r gwahaniaeth y mae Cronfa Gymunedol y Loteri Genedlaethol yn ei wneud i fywydau pobl ac ardaloedd lleol drwy seilwaith cymunedol. Mae hyn yn cynnwys adeiladau fel neuaddau pentref a chanolfannau cymunedol, busnesau fel tafarndai a siopau sy'n eiddo i'r gymuned, ac asedau sy'n eiddo i'r gymuned fel datblygiadau tai a chynhyrchwyr pŵer.
- Dros y pum mlynedd diwethaf, rydym wedi dyfarnu **£650 miliwn** yn uniongyrchol yn y maes hwn, yn ogystal â **£394 miliwn** ers 2012 drwy ymddiriedolaethau mawr, a £198 miliwn ers 2006 drwy raglenni â ffocws. Mae hyn yn cynnwys grantiau o enillion y Loteri Genedlaethol, a ffynonellau'r llywodraeth a thrydydd parti.

Darparu swyddi a rhoi hwb i economïau lleol

- Rydym yn cefnogi mentrau cymunedol oherwydd eu bod yn gweithio i wella ardaloedd lleol, gan ailfuddsoddi elw i'r gymuned a darparu swyddi tra'n mynd i'r afael â bylchau yn narpariaeth y sector preifat ac awdurdodau lleol.
- Mae hyn yn cynnwys buddsoddiad o £149 miliwn i greu Power to Change, ymddiriedolaeth sydd wedi cefnogi **1,282 o fusnesau cymunedol** yn ei phum mlynedd gyntaf, gyda'r rhan fwyaf o'r grantiau yn mynd i'r 30% o rannau mwyaf difreintiedig Lloegr. Mae ein grantiau drwy'r ymddiriedolaeth hefyd wedi cefnogi'r gwaith o adeiladu neu gaffael **889 o gartrefi sy'n eiddo i'r gymuned**, buddsoddi **£40 miliwn** mewn ynni cymunedol, a thrip agos o nifer y tafarndai sy'n eiddo i'r gymuned.
- Gan gydnabod effaith negyddol Covid-19 ar fentrau cymunedol, darparwyd arian brys i **302** o fusnesau a arweinir gan y gymuned, gan eu helpu i barhau i redeg a darparu gwasanaethau hanfodol yn ystod y pandemig.
- Gall buddsoddiadau bach gael effaith fawr ar gymunedau. Er enghraifft, gwnaethom helpu trigolion Brychdyn yn Gororau'r Alban i brynu eu siop bentref er mwyn arbed i bobl leol orfod teithio dwy awr i ffwrdd i brynu bwydydd. Mae bellach yn cyflogi naw o bobl leol, yn cynnig gostyngiadau ar siopa i bobl mewn angen, yn darparu cinio am ddim i blant yn ystod cau ysgolion, ac mae wedi cael ei grybwyll yn Senedd yr Alban fel enghraifft gadarnhaol o ysbryd cymunedol.

Hwyluso perchnogaeth gymunedol

- Mae perchnogaeth gymunedol o seilwaith lleol yn sicrhau nad yw asedau allweddol yn cael eu colli, tra'n mynd i'r afael ag anghenion lleol ac adeiladu cydnerthedd cymunedol yn wyneb newidiadau economaidd. Rydym wedi helpu cymunedau i gaffael **589 o asedau** sy'n bwysig iddynt, gan gynnwys gorsafoedd ynni, neuaddau pentref a datblygiadau tai.
- Drwy arian Llywodraeth yr Alban, gwnaethom roi **83,829 erw** o dir mewn perchnogaeth gymunedol drwy rownd 2012-2016 o Gronfa Tir yr Alban. Dyfarnodd y rhaglen Trosglwyddo Asedau Cymunedol yng Nghymru £20 miliwn i helpu **38 o gymunedau** ledled Cymru i ymgymryd â'u seilwaith lleol a'i ddatblygu.
- Drwy Big Local a Invest Local, rydym wedi rhoi rheolaeth i drigolion **163 o ardaloedd** gwahanol yng Nghymru a Lloegr o sut y caiff eu cymunedau eu datblygu dros y 10-15 mlynedd nesaf, gyda buddsoddiad o £1 miliwn yr ardal. Er enghraifft, mewn ymateb i gau canolfan hamdden leol, lansiodd pobl leol ym Mhlas Madog ymddiriedolaeth gymunedol, ymgwymerodd â phrydles yr adeilad, ac mae bellach yn rhedeg y ganolfan er budd y gymuned. Mae ganddo drosiant o £850,000, mae'n darparu gwaith i 15 o wirfoddolwyr a 44 o weithwyr, ac fe'i henwi'n Fenter Gymdeithasol Gymreig y Flwyddyn yng Ngwobrau Busnes Cymdeithasol Cymru 2018.

Gwella hygyrchedd a harneisio amrywiaeth

- Mae angen i seilwaith cymunedol wneud mwy na dim ond bodoli; rhaid iddo fod yn hygyrch i'r gymuned gyfan a gwahodd amrywiaeth eang o aelodau'r gymuned. Drwy addasiadau a gwelliannau bach, mae mannau lleol yn dod yn ganolfannau cymunedol a rennir, tra bod gwaith adnewyddu mwy yn caniatáu i strwythurau hen a hen ffasiwn ddod yn berthnasol i ystod ehangach o bobl.
- Rydym wedi dyfarnu dros £565 miliwn i ariannu bron i **10,000 o brosiectau gwaith adeiladu ac adnewyddu** dros y pum mlynedd diwethaf, gan helpu i wneud lleoedd a mannau yn fwy cynaliadwy, hygyrch, cyfforddus a chroesawgar. Rydym wedi cefnogi bron i 900 o brosiectau seilwaith hygyrchedd, gan ddefnyddio £86 miliwn o elw'r Loteri Genedlaethol i ariannu lifftiau, rampiau a thoiledau hygyrch, ymhlith gwelliannau eraill, fel y gall pobl o bob cefndir ddefnyddio eu cyfleusterau lleol.
- Drwy raglenni arbenigol, rydym hefyd wedi helpu i fynd i'r afael ag anghenion penodol – gwelodd y rhaglen Lleoliadau Ynni Effeithlon yng Ngogledd Iwerddon, er enghraifft, **403 o sefydliadau cymunedol** yn cael eu cefnogi i gyflawni gwelliannau effeithlonrwydd ynni ac amgylcheddol drwy £6.9 miliwn o arian grant.
- Yn Burton Pidsea yn Swydd Efrog, roedd y gost o adnewyddu'r Neuadd Goffa leol yn sgrialu pan ganfuwyd materion strwythurol. Gwnaethom ariannu gwaith adnewyddu llwyr ac, o fewn blwyddyn ailagor y neuadd, cynhaliwyd 63 o ddigwyddiadau yno, gan gynnwys sgrinio ffilm misol, cynadleddau corfforaethol, te cymunedol a sioeau celf.

Brwydro yn erbyn unigedd a dod â phobl at ei gilydd

- Mae ein cefnogaeth i'r sector gwirfoddol a chymunedol yn helpu seilwaith cymunedol i gyflawni ei swyddogaeth graidd o ddod â phobl at ei gilydd, gan ddarparu mynediad at gyfleoedd ac annog rhyngweithio. Mae hyn yn adeiladu cyfalaf cymdeithasol drwy wella ymddiriedolaeth, balchder lleol a chydlyniant cymdeithasol, gan arwain at gymunedau cryf a chysylltiedig.

- Neuaddau pentref a chanolfannau cymunedol yw'r enghreifftiau a'r ffynonellau mwyaf adnabyddus o'r dull hwn, ac rydym wedi cefnogi dros **1,500** o'r rhain yng Nghymru a Lloegr dros y pum mlynedd diwethaf, gan ddyfarnu £119 miliwn o arian grat i gefnogi cyfartaledd o **bedwar lle i bob awdurdod lleol** ar gyfartaledd o £75,000 mewn costau cyfalaf a £217,000 mewn costau refeniw ar gyfer pob ardal awdurdod lleol.
- Gwnaethom ariannu Canolfan Gofal Cymunedol Larne yng Ngogledd Iwerddon i redeg y prosiect Link, gan gefnogi pobl hŷn ynysig. Hanner ffordd drwy ail flwyddyn y prosiect, roedd y ganolfan eisoes wedi croesawu dros 1,000 o gyfranogwyr i ddigwyddiadau, gan gynnwys sesiynau côr, clybiau brecwast a theithiau sinema. Yn ystod y cyfnod clo, llwyddodd y sefydliad i wneud dros 500 o ymyriadau cymorth i wirio pobl leol a rhoi hwb iddynt drwy barseli bwyd a dosbarthu blodau.
- Yng Ngogledd Iwerddon, cymerodd 9,800 o bobl ran mewn gweithgareddau a digwyddiadau a gynhaliwyd drwy ein rhaglen Space and Place. O'r rhain, nododd **83% eu bod wedi gwella iechyd a lles a bod 757 yn cynyddu eu defnydd o fannau gwyrdd cymunedol**. I bobl sy'n defnyddio gwasanaethau a roddwyd i berchnogaeth gymunedol drwy Tyfu Asedau Cymunedol yn yr Alban, gwnaeth **49% ffrindiau newydd, 19% wedi gwella eu ffitrwydd a datblygodd 17% sgiliau newydd. Wirio pobl leol a rhoi hwb iddynt drwy barseli bwyd a dosbarthu blodau**.